seks. Sellest võttis ühemeelselt osa nii eesti, saksa kui vene seltskond. Tartu ülikool valis ta sel puhul audoktoriks, Tallinna linn aukodanikuks, E. Kirjameeste Selts ja E. Õp. Selts oma auliikmeks. K. suri 18. VIII 1886 mao-vähitõppe ja maeti Peterburi Sergiuse kloostri surnuaiale. Tema abielust Marie Lebeau'ga sündis 7 last, kellest 4 noores eas surid. — Eesti kultuuritegelasena omab K. omajagu tähtsust Eesti ärkamisaja sündmustikus, kuigi ta eestimeelsus oli vahest olude sunnil varjatud ja tagasihoidlik. Arstina on K. silmapaistvamaid eesti arste, kellega oleks võrreldavad ainult F. R. Fählmann ja vahest ka P. Hellat. Kuulsaks on saanud K. oma piimaraviga, mille kohta ta 1865. a. esmakordselt artikli avaldas (Ueber die Milchkur . . ., St. Petersburger Med. Ztschr. 1865, Bd. VIII; sama prantsuse keeles: *De la cure de lait, Archives Générales de Médecine 1866, vol. II*; inglise keeles: *On the milk cure, transl. from the autor's manuscript by E. L. Carrick,* Philadelphia, 1870, 24 lk.; eesti keeles: Piimaravi, tõlk. A. Lüüs, Eesti Arst 1926, nr. 11). See arstimisviis on kõige ilma arstide poolt üldtunnustatud ja seisab praegu sama kindlasti neil aluseil, milledele K. ta 60 a. eest rajas. — K.-i sulest on ilmunud veel peale ülalmainitud tööde: Vollständ. Beschreibung v. Baron Heurteloups Lithotripsie u. Lithocenose durch Percussion (Ztschr. f. d. gesammte Medicin 1838, Bd. VII).

M. Lipp, Karellide suguvõsa (käsikirjas); M. Mandt, Ein deutsch. Arzt am Hofe Kaiser Nikolaus I v. Russland. Lebenserinnerungen (1923), lk. 371; St. Petersb. Ztg. 1882, nr. 138-39, 1886, nr. 231; St. Petersb. Med. Wochenschr. 1882, nr. 20, 1886, nr 34; Р. Б. Сл. (1897); Eesti Arst 1926, nr. 11 (A. Lüüs); E. Kirj. 1926, nr 11, Karell'i juubelinumber (A. Lüüs, E. Jannsen), 1927, nr. 3 (A. Lüüs).

A. L.

KARK, Karl, minister, sünd. 22. XII 1882 Tartumaal Hellenurme v., astus 1901. a. Peterburi teedeinstituuti, mille lõpetas 1. järgu teedeinsenerina 1911. a. Peale seda teenis K. Venemaal veeteede alal mitmes ametis, tuli sügisel 1920 Eestisse, nimetati nov. s. a. teedeministeeriumi nõunikuks, 1921. a. alul teedeministri abiks ja sai märtsis 1924 Fr. Akeli kabinetis teedeministriks. K. langes kommunistliku mässukatse ohvrina 1. XII 1924 kuulist tabatuna Tallinna peajaama esisel.

Pvl. 1924, nr. 327; Vaba Maa 1924, nr 280.

R. K.

KARL, Rootsi piiskopp ja riigimees, Norra saagades Kurt (den döve), oli arvat. folkungite soost ja Rootsi kun. jaarli Birger Brosa vend. K. oli Linköpingi piisk. ja kun. Johan I Sverkeri p. (vt.) kantsler, kui kun. suvel 1220 võttis ette oma sõjakäigu Eestimaa läänerannikule. Retk oli sihitud taanlaste vastu ja tema põhjuseks oli muidugi asjaolu, et taanlased olid tunginud aladele, mis traditsiooniliselt kuulusid Rootsi huvipiirkonda. Lihula loss vallutati ja alustati kristianiseerimistööd Läänemaal. Peale kun. tagasipöördumist Rootsi jäid Eestimaale kun. jaarl Karl ja K. Saarlased astusid rootslastega võitlusse ja suurem osa viimaseist, nende hulgas ka mõlemad võimukandjad, langes. — Rootsi katse taanlastega võistlema hakata Eestimaal oli sedakorda täitsa äpardunud.

Läti Henriku kroonika (ed. W. Arndt, *Scr. rer. Germ.* XXIII); H. G. Porthan, *De expeditione Johannis I-mi Svercheridae, in Livoniam* (1798); S. Tunberg, Sveriges historia. Äldre medeltiden (1926).

A. R. C.

KARL IX, Rootsi kuningas, sünd. Stokholmi lossis 4. X 1550 kun. Gustav Vaasa ja Margaretha Leijonhufvudi noorema pojana. Oma testamendis oli isa K.-ile määranud hertsogkonnaks Södermanlandi, kuid tegelikult pääsis K. seal valitsema alles a. 1568. Kun. Johan III (vt.) poolt taotletavaid uuendusi kiriku alal ei võinud K. heaks kiita ning kohtles Rootsi-Poola uniooni plaane suure kahtluse ja kartusega. Kohe peale Johan III surma kutsus K. 1593. a. alul kiriku-koosoleku kokku Upsalasse, kus reformatsiooni saavutused kindlustati ning vastureformatsiooni plaanid tühistati. Oli juba ette näha, et kun. Sigismund, kelle salakavalat politikat Rootsi rahva enamus ei saanud pooldada, vastollu satub herts. K.-iga. Lõpliku lahenduse tõi sõjaline kokkupõrge 1598. a. Stångebro juures, kus Sigismund ja teda toetav Rootsi aristokraatlik partei otsustavalt löödi. Järgm. a. tagandati Sigismund Rootsi troonilt ja, kuna ta keeldus oma vanemat poega Rootsi saatmast, jäi K. ajutiselt riigivalitsejaks, kuni ta a. 1604 lõplikult vastu võttis trooni, mida riigipäev juba varemini oli talle pakkunud. Kuid veel enne seda oli K. olnud sunnitud puhastama Rootsi ja Soome Sigismundi pooldajaist, talitades seejuures suurima karmusega. Suvel 1600 ilmus K. Eestimaale, kus Sigismundil samuti palju poolehoidu oli olnud. Tallinna alistus otsekohe. Et vahekord poolakatega oli selgusetu ja kun. seepärast kartis poolakate sõjalist aktsiooni Eestimaa vastu, viis K. oma väed Liivimaale, seega sõjatallermaa sinna üle kandes. See tuli poolakaile ootamata; nüüd langes üks kindlus teise järele rootslaste kätte. Dets. 1600 vallutati Tartu ja 1601. a. alul jõudsid Rootsi väed Väina jõeni. Riia ja Kokenhusen panid küll